

LIETUVA

Nr. 3

CHICAGO, ILL., PETNYCIA, 20 Sausio (January) 1899 m.

Metas VII

ENTERED AT THE CHICAGO, ILL. POST OFFICE AS SECOND CLASS MATTER.

The Lithuanian Weekly
"LIETUVA"
Published at Chicago, Ill., every Friday
Executes all kind of Job Printing and translating in Lithuanian, Polish and English languages.
Subscription \$2.00 per year.
All communications must be addressed:
A. OLSZEWSKI,
924 33rd St., Chicago, Ill.
Sub-Sta. No. 60.
Nedėlinis Laikraštis
"LIETUVA"
Išseina kas Petnyčia Chicago, Ill.
Kasztuoja ant metų:
AMERIKOJE.....\$2.00
UŽMARE.....\$3.00
"Lietuvos" spausdintu spaudimu
visokios Knigas, Konstitucijas
ir visokius kitus drokus
lietuviškai, lenkiškai
ir angliskai.
Darbaatlieka
graziai, greitai ir pigiai.
Užsirašant "Lietuvą" ir prisilaikant pinigų už ją, kaip ir su visais kitais laikraščiais, "Lietuva" mokėsi užsiimti adreng:
A. OLSZEWSKI,
924 33rd St., Chicago, Ill.
Sub-Sta. No. 60.

Politiszkos žinios.

Amerika ir Ispanija.

Apstojus kare, prasidėjo tarp paečių Amerikos kariuomenės, wirszinių apskundimai ir kaliojimais. Ant Kubos gubernatoriai apskundžia prezidento paskirtą general-gubernatorių už jo despotizmsu pri-sakymus. Wisos Amerikos ka-riauos wirsziniškas, jen. Miles apskundė tuos izs kariuomenės wirszinių, kuriems pawestas buvo prižiūrėjimas produktų ant maitini-mo kariuomenės, buk jie neperžiū-rėjo pristatytų produktų ir izs-traukę j kare kariawiai turėjo ne-tikusių, wodingą sweikatai maistą. Toksai apkalbinimas jen. Mileso labai ne patiko pristatytųjų pro-wijanto, jen. Eagan. Parasė jis j tirinėjimo komisiją laiszką izs-wadindamas sawo perdėtinį mela-giumi, paslemėku, kurj reikia izs-kariaunos izswyti. Jeigu teip butų atsitiškė Europoj, izskolioju-sj sawo perdėtinį jenerolą tuojas butų nubaude, Amerikoje gi mat yra wisame wisap kitaip: jenerol-j Eagan tik dabar nusprendė atiduoti po sadu.

Ant Filipinų salų nieko naujo ne atsitiko nė j wieną, nė j kitą puse. Filipiniečiai apskundė A-merikos konsulių Wildmaną, buk tasai prisawino \$45000 filipinie-čių ant palaiymo maisto priesz izspanijonus sudėty pinigų. Žinios atsiuštus izs Hong Kong j London paduoda, buk ant Filipinų sa-lų padėjimas amerikonų labai sun-klus. Filipiniečiai pasirengę ne atiduoti amerikonomas miesto Iloilo; užpuolimą ant jo jie palaiky-sj už pradėjimą karės. Tasyk Aguinaldo su 30000 sawo karei-wių užpuolęs ant Manilles, idant izs-cia izswyti amerikonus, kurie mieste ne turi nė pusės to karei-wių. Teipogi pranesza, buk po Iloilo amerikoniški liuosoriai ateisakė klausyti ir sugrįžo j Ma-nille. Inrswimas izs abiejų pusių rods didelės, bet iki susisuzimui iki szioz ne daėjo, kadangi ame-rikonizki jenerolai, turėdami ma-žai karewų, saugojasi nuo erzi-nimų. Rodosi, kad ir prezidentas McKinley, kurisai reikalawo atidawimo Amerikai Filipinų, ma-tydamas, kad suwaldymas ty salų reikalawo daug aukų, perkėtė sa-wo nuomones, kadangi jo drau-

gas, senatorius Foraker, ant sena-to susirinkimo izsitarė, buk da-bar prezidentas nenorys paimti ty salų, bet norys ant jų palaiky-ti tikt Amerikos laiwinei staci-jai. Priesz tokj atsisakymą nuo Fili-pinų Anglijos laikraszcziai pakėlė didelį riksmą, kadangi mat angli-jonai tikėjo, kad už tas salas Ame-rika teip susirzys su kitais Euro-pos krasztais, kad noroms ne no roms turės eiti izs wien su Ang-lia.

Londono laikraszcziai paduoda, buk Ispanija, ne galėdama palaikyti dar jai pasilikusių wal-dyby ant Didžiojo oceano, nori parduoti Marjaniszkas, Karoli-niszkas ir Pelew salas tai izs wieszpatyszczij, kufi daugiaus užmoks.

Prancuzija.

Kowa teip kariuonos priesz j-jos szalininkų Prancuzijoj ne pasi-baigia ir rodosi, ne greitai pasi-baigs. Tas atsiliepė net ant sudo, kuriam pawestas perkatinėjimas Dreyfuso prows. Wienas ir per-dėtinį kasacijoj departamento, sudžia Beaurepaire, atsisakė nuo wietos, apskūdamas kitus sudžia-kaipo wien žydy tarus besi-tę gancius pažeminti prancuziszką armiją.

Laikes nuo laiko laikraszcziai wis pagarsina apie didesnius ne sutikimus Prancuzijos su Angli-jai. Wokiszkai laikraszcziai paduoda, buk Anglija dabar, kol didysis Siberijos geležinkelis dar nepa-baigtas, nuolatiniais erziniimais stengiasi priversti Prancuziją pradėti karę ir tai Afrikoj, kur jos Maskolija ne galėtų paremti. Teip Prancuzijoj kaip ir Anglijoj wisai numano, kad be karės ne ap-siejs; todėl Anglija norėtų, kad karė prasidėtų jau dabar, kadangi ne Prancuzija ne sudrutino dar priderancizai sawo laiwynės, ne Maskolija ne pabaigė dirbimo ge-ležinkelio per wisą Aziją. Pran-cuzija gi ir Maskolija nori pradė-jimą karės atidėti ant toliaus, kada j j geriaus prisirengs. Ar pasiseks wienok j nuteisti nors iki rengiamas dabar Paryžiu wis-owietinė paroda ne pasibaigs, sun-ku įspėti. Prancuzai yra karsz-to kraujo, erzinimo nepakenczija; Anglija a, ie tai žino ir todėl ty-czia erzina prancuzas, kad jie pra-dėjimą karės suskubintu.

Matomai prancuzai pats ne la-bai pasitiki, idant galima but laukti teip ilgai, kol wiskas bus j karę parengta. Jie dabar sten-giasi nors su Wokietija susitai-kyti, kad užgimusoju su Anglija ka-rę ne reikalauti bijotiesi wokie-čių užpuolimo. Kokius waisius izsduos padėtos tarp Wokietijos ir Prancuzijos tarybos—nežinia. Laikraszcziai rods priesztarawia susirizsimui Wokietijos su Pran-cuzija priesz Anglija, bet sako teip-ogi, kad Prancuzija ne reika-lauja baugytiesi Wokietijos už-puolimo. Gal but, kad Pran-cuzija nieko daugiaus ir ne reikala-uja, kaip persitikrinimo, kad pra-dejus karę su Anglija, ant jos Wokietija ne užpuols. Jeigu sun-ku but Prancuzijai apginti nuo Anglijos mažas, izsmėtytas po wisos swieto krasztus, waldybas, tai wienok ji pasitiki, kad dides-nių waldyby, nors Anglija turėtų dar twirtesnę laiwynę negu dabar, ne jweiks, kadangi ant apgynimo tokių waldyby yra jose užtektinai žemės kariaunos, kurios Anglija niekur ne turi per daug.

Austrija.

Nesutikimai tarp susirizusių tarp sawos draugų, Austrijos ir Wokietijos, už waikymą izs Pru-sų slawiszkos kilmės Austrijos pawaldinių, neiszdilo. Austrijos randas dabar stengiasi surinkti žinias darodanczias, kad Prūsai,

waikydami swetimų krasztų pa-waldinius, lawo terptautiszkus sutarimus, weja laukan net ser-gancius žmonis, kas pagal terpt-autiszkas tiesas ne daleista.

Austrijoj slawiszkos kalbos izs-palengwo atgawia sau prideran-cias tiesas. Ne seniai praneszė-me, kad nežiurint ant wokiečių priesztarawimo, tiesos czekiszkos kalbos Czekijoj, Morawijoj ir Szlezijoj tapo wisame sulygintos su tiesomis wokiszkos kalbos, tai-gi tuose krasztuose abidwi kal-bos, taigi wokiszką ir czekiszką pripažintos už oficijaliszkas. Da-bar Stirijoj, pietinėj Austrijoj, teip-ogi tapo izsplatinos tiesos sla-wiszkos kalbos, kuri czia tapo pripažinta už oficijaliszką, teip kaip ir wokiszką kalba. Wisl-tuose krasztuose taraujanti u-rėdinkai turi mokėti abidwi kal-bas. Juo labiaus izsplatinimui tie-sų slawiszkų balų priesztarus wokiečiai, juo daugiaus pelnys-slawa: ateis gal laikas, kada Au-strijos sostapilė, Windobona, bus teip jau slawiszką, kaip buvo kelioliką szimtmėzių agal. Da-bar ant 1,300,000 Windobonos gy-wentojų, wien czekų yra czia 400 000, ne skaitant kitokių slawų.

Turkija.

Turkija ne gali mat jau ap-iei-ti be maizstų: jeigu ne wienoj tai kitoj jos dalj kyla maizstai, kol jie wiai ne izsardys ne tiukan-cijos jau prie Europos sanlygų Turkijos. Dar ne pasilowė pak-ke izs naujo maizstai Armenijoj ir Kurdistane, užkilo jau Arabijoj, kur maizstinikai gana buvo susi-drutinę. Czia tarp turkiszkos ka-riauonos ir arabiszkų pasikėlėlių užgimė kruwinas muszis. Tur-kaiz užpuolė ant arabų stowyklų po Shanel, Yemeno apskritį ir jas paweržė. Muszis wienok bu-wo labai smarkus, ant lau-ko krito 3000 arabų ir apie 2000 turkų užmuszty ir paszauty. Su-muszti czia arabai, ant sawo grei-tyj orkių pabėgo j pieszkinis wi-durinės Arabijos tirus, kur ne-žinantims keliu turkams ne gali-ma prisigriebti. Czia arabai, niek-ko ne stabdomi, gal wėl susirink-ti ir suridrutinti. Kaip spėja, gink-los pasikėlusiems arabams sutei-kia Anglija, kuri, palaikydama maizstus, nori atrasti progą ant užėmimo kokio nors kraszto pie-tinėj Arabijoj.

Maskolija.

Wisai laukia, ant kokių izslygų Maskolija bandys prikabinėti ki-tas wieszpatystes sumadinti kare-nawimas ir praszalinti gines nors ant tulo laiko. Dabar wienok ji pati, kaip galėdama, drutina sawo karsizkas pajegas, izsianty jau j wisas wieszpatystes progra-mą klausymų, koki bus perkra-tinėjami ant užmanyto sandaros kongreso. Programas caro yra szitoks: 1) kad wieszpatystės nu-tartu ant kokio laiko ne daugini žemės kariaunos ir laiwynės; 2) kad surastų koki nors budų su-mažinimo krasztų užlaikymo ka-riauonos; 3) kad pagerinti gink-lai ir naujos ekspediuojancijos nedegos pawojingenes už dabar wartojamas karę butų uždraus-tos; 4) uždrausti mėtymą torpe-dų ir ekspediuojancijų medegų izs orlaiwų ir kitokių lekiančių prietaisų; 5) uždrausti dirbimą pentinuotų karsizkų laiwų ant skandinimo ir ardymo priesz lai-wų; 6) prekėjų laiwus ir karės laike laikyti už neutraliszkus. Po-litiszki klausymai ant kongreso ne bus užgriebti. Kongresas at-sibus sostapilėj kokios nors izs-mažesnių wieszpatyszczij, kaip mena Kopenhagene arba Berne.

Chinai.

Chinuose, nors laikraszcziai pa-duoda priesztarawanczias wiena kitai žinias, Maskolijos įtekė wia didžiausia, jos czia labiausiai bi-jo-si; todėl Chinų randas wisame pil-do ty, ko reikalauja maskoliszkas pasutintys.

Mintos chiniečių pietinėse Chinų prowincijose užpuolė ant kelių krikscioniszkų misijų, jas izsgriowė, izsžkerdė kelias deszim-tis krikscioniszių, paėmė j nelaisw-porą wokiszkų ir belgiszkų misi-onierių.

Randos j krasztus prie Pekino sutraukė 130,000 geriausios ka-riauonos. Nežinia tikt, kodėl tą da-ro: ar bauginasi gywentojų pasi-kėlimo, ar užpuolimo kokios nors swetimos wieszpatystės.

Pietinėj Amerikoje, republikoj Ecuador užgimė rewolucija. Rewolucionieriai ima wieszy, ke-luiose susitikimuose jie sumuszė rando kariauną ir dabar traukia ant miesto Quito. Rando kariau-na ne drysta priesz juos iszeiti ant lauko.

Ant pawargusio rasztin-ko.

Užsitarawusiam rasztinkui pawakawo, izs Wankegan III. Charles White.....50c. Jonas White.....50c. Ig. Malinias, izs So. Chicago 50c.

Iz Lietuwos.

Telegrafo stacija Sartini-kuose.

Maskoliszkas randas Kauno gu-bernijoj, Sartinkuose, parengė tele-fono ir telegrafo staciją. Telegra-mus czia priiminės wien j Mas-koliją, j užrubežius izs czia ne ga-lima jų siuntinėti.

Gaisrai.

22 d. Gruodžio Kaune siautė gana didelis gaisras: užsidegė na-ny Rubinowiczienės ant Szwento Petro u. Izdegė kolonijaliszka pardawinyczia tuose jau namuose. Bledj ugnies padaryta skaito ant 35,000 rubl. Ugnis užgimė nuo neatsargumo pagalbinio koloni-jaliszkoj pardawinyczioj.

Nelaimė prie namų staty-mo.

18 d. Gruodžio pereity metų, Kaune, ant Žaliojo Kalno, prie statymo namų Leibos Marku-šo, stowinti ant paramų peki darbi-nikai dailidės, wisi žyda, pasly-do ir nupuolė ant žemės, nuo 5 mastų augszczio; wienas izs j, Leizer Merkunki, nupuolė galwa žemyn ir teip drucziai susidawė, kad nespėjo jo nė j lignonatį nu-gabenti, czia jau ant ulyczios jis ir pasimirė.

Paszelpa baigusiems War-szawos uniwersitetą.

Garsus kitakart Warszawoj skių daktaras, lietuws Narkie-wicz Jodko, kurisai apleidęs Warszawą, apsigywenė paskui sawo dware Minsko gub., pereitą metų pasimiroš paliko po 250 rub lių dwiem studentams Warszawos uniwersiteto baigusiems daktar-ystos mokslą pereituose metuose, kaipo paszelpa ant tolesnio pasi-mokinimo užrubežiuose. Paszelpą tą gali gauti tikt katalikai.

Telefonas izs Rygos j Min-taują.

Maskoliszkas randas nusprendė galutinai sujungti telefonu Rygą su Mintauja ir Liepojom, taigi žymiausius Latwijos miestus. Darbus prie nutiesimo telefonų linijos pradės dar szj metų. Randas, wesdamas telefo-ną, paskiria j pirmiausiai kariau-nos reikalams, bet už atsakanti užmokestį ir priwatiszki žmonės, kaip antai prekėjai, galės izs jo teipogi pasinaudoti.

Apwogė kasą rando degti-nės pardawinyczios.

Tarnaujantis prie rando degti-nės pardawinyczios Nr. 3 Kaune, darbininkas izs Suwalkų guberni-jos, Wincas Liepuonis, paszelpė izs kasos 150 rubl.; pasakės, kad turi reikalą mieste, pasipraszė pardawinyczios užweizėtojos, kad ji ant tulo laiko paluosotų. Jam praszalinus, užweizėtoja užtėmty nedateklų pinigų ka-soj; pranesz j policiją, kuri Lie-puonį sulaukė ir rado prie jo wi-sus pawogtus pinigus; wagilius nespėjo nė j Aleksotą pėrbėgti.

Naujos pradinės mokslai-nės.

Maskoliszka apszwietimo mi-nisterija, ant nurodymo wirszini-ko Wilniaus mokslišzko apskri-cio, sutiko parengti Kauno gub. 12 naujų, pradinių mokslainių. Mokslainės tos bus: Kajantuose ir Suwekuose Zarasų pawietyj; miestelyj Botnikuose Wilkmer-gės pawietyj, miestelyj Korimia-łowe Kauno paw.; Maukolikuose ir Szorneliuose Telszių paw.; Szankaliuose, Laizewe, Szakina-we ir Pauszėtuose Sziaulių paw.; Legaituose ir Kuperatiszkuose Panewėzjo paw. Mokslainės tos bus po užliara apszwietimo mi-nisterijos, taigi ne cerkwinės.

Lietuwerpinyczia ir audi-nyczia.

Mieste Witebske bus parengta didelė lietuwerpinyczia ir audiny-czia. Prancuziszką kompaniją, už-simanti parengimu dirbtuwės, pir-mą jau netoli miesto 17 desiatinių žemės, ant kurios bus pastatytos reikalings triobos. Kompanijos kapitalas yra 2 milijonai frankų. Dirbtuwė reikalus po 175,000 pu-dų linų kas mėg. Nauja kompanija ant izmoksinimo werpimo wiet-i-nių gywentojų: tulą skaitlių au-nių waikinių ir mergačių siunczia sawo karsztas ant pasimokinimo j Belgijos dirbtuwės.

Izdeid su "szaltu ginklu".

Jaswoinių starszing (Kauno gub.), nuwaziawus jam ant sura-szymo gywulių pas ukinę So-bieską, tojė paėmė szluotą ir iz-wijo lautan drauge su walszczi-kaus ra-zininku. Walszcziaus wirsziniškai suraszė protokolą, kad ukinė juos prie pildymo tarybos izdeid su "szaltu gink-lu", taigi su szluota ir su "kumsz-czia. Už wartojimą "szalto gin-klo" priesz walszcziaus wirszini-kus ukinė pateko po sudu. 15 d. Gruodžio Kauno apskriczio sudas misprendė j ant 3 sanwai-czių arezto.

Padawadyjimai kaslink laikymo aptiekų.

Maskoliszkas randas, rengia naujas tiesas apsunkinanczias lai-kymą aptiekų Maskolijoj, o tame j Lietuwoj. Pagal užmąnytas tiesas, aptiekas galės uždėti ir lai-kyti wien turinti prowizorių dip-lomus, ne turinti jų ne galės tu-seliu. Ant kelio, netoli Lydos užpuolė grįžtantį j miestą kitą žydy, kurj basiai sumuszė; mi-nėtas žydas dar gywas, bet wargiai bo galės izsžyti, kadangi turi jis suskaidytą galwą. Užpuolikai ra-do pas j j wos 3 kapeikas.

Suimti wagiliai.

Uriadnijas 5 dailės Wilniaus pawieczio, naktj atwaziawęs j paliwarką Obalai, Solecznikų walszcziaus, užsimanė persiti-rinti, ar panaktinis sergsti, todėl su szwilypne padawė ženklą. Izsgirdę szwilypą, izs twartų paliwarko izsbėgo du wyriszkiei ir leidosi girios linkon, norėdami pabėgti. Uriadnijas, pamatęs juos, leidosi wytiesi ir prisijūgęs, sulai-kė, ne dawė j girią įbėgti. Prie jų rado geležinę sztangą ir kito-kias prietaisus lauwymui užraktų. Wagiliais pasirodė ukinikai Bo-reiza ir Radzewyczius izs to pa-ties walszcziaus.

Rinkimai Wilniaus daktar-ų draugystėj.

Wilniaus daktarų draugystėj atsibuworinkimai nauj jos wirs-zinių; j juos tapo izsrinkti wien lenkai daktarai. Raszydamas a-pie tuos rinkimus "Wilen. Wiest-nik" klausia, kodėl tarp izsrinkty-nėra maskolių, žydy j wokiečių daktarų? "Kas gi but, klausia "Wil. Wiestnik", jeigu wisos tau-tystės sawo eilose elgtusi teip, kaip Wilniaus daktarų draugys-tė? But tai rods ne labai ge-rai, bet tasyk wisos tauytes sek-ty wien pawelskų maskoliszkų administratorių, kurie sawo eilose neužkenczia kitų tauyteszių izs-ėmus maskoliszkos.

Kazirnikai.

Kazirnikai tarp lietuwių wei-siasi ne tikt Amerikoje, yra jų gana ir Lietuwoj, daugiausiai wienok kazyrawimai izsiskerojo Lydos pawietyj, Wilniaus gub. Apie miestelį Orling, Lydos paw., atsirado lokasj bejorėlis, kurisai wsiwėnėja izs kaimo j kaimą, pri-traukia ukinjku: prie kazyrų ir

per wisokias prigawystes ne retai izslozcia ne tikt neizsmanėlių ukinjku pinigų, bet ir gywulių ir padarus. Kadangi prie bajoro draugų priguli ir walszcziaus ponai, tai nėra kam stabdyti jo darbų; yra jau ukinikai, kurių net ke i szimtai rublių perėjo j bajoro kiszenių.

Nesweika mėsa.

Kaune, policijantas Gorbunow sulaukė ant ulyczios žydy, Zelmo-nų Miszelskį, kurisai neszė jau-czio pasturgalį, bet ant mėsos ne buwo policijos ženkle reiszkan-czio, kad mėsa sweika. Mėsą nuo žydo atėmė ir nusiuntė ant izsitrinio miesto wetcironieriui. Tasai persitikrino, kad mėsa ne sweika, paeinanti nuq pastipusio nuo dliowos gywulio: Mat žyda, kad tikt uždribti daugiaus nuo "go-jų" pinigų, nesidrowi pardawinė-ti jiems ne sweiką mėsą ir tuom prisideda prie platinimo ligų. Tuom tarpu dar užtėmtyo jų bjaurų nuodinimo norą policijan-tas, bet kiek kartų to neužtėmtya ir užkrėsta mėsa tampa žmonėms ant maisto parduota.

Izs Lydos pawieczio, Wil-niaus gub.

Priesz Kalėdas, prie kelio netoli miestelio Szczuczino rado pasiko-rusi jauną dar wyriszkį. Pasiko-rė jis ant tworos wos lį masto nuo žemės; ant pasimaugimo rei-kejo jam atsiklaupti. Klupojan-tį j j užtikio žmonės, bet buwo jau wisai atszalęs. Netoli kaimo Myto rado užmuszty žydy. Užmu-szėjai paėmė izs kiseniaus masz-nelę su 5 rubl. ir už 220 rubl. we-seliu. Ant kelio, netoli Lydos užpuolė grįžtantį j miestą kitą žydy, kurj basiai sumuszė; mi-nėtas žydas dar gywas, bet wargiai bo galės izsžyti, kadangi turi jis suskaidytą galwą. Užpuolikai ra-do pas j j wos 3 kapeikas.

Prowa Baltboksyczio (Bie-lowiezo) ukinjku su randu.

Maskoliszkam randui priguli gi-rios Baltboksyczio, kuriose užsi-li-kejo jam taurai arba briedžiai; bet ant jų tikt ciecorias gali medžio-ti. Terpigiuose czia yra gana kaimų. Wienam ukinjku, Rychnowskiui, izsėję izs girios taurai izsmyniojo dirwas. Kadangi sa-winku taurų yra maskoliszkas randas, todėl ukinjkas apskundė j j sudą reikalaudamas atlygin-imą už bledj taurų padarytą. Ap-skriczio sudas prisudydjo ukinjku nuo rando 44 rubl.; rando wienok adwokatas padawė apeliaciją j Wilniaus tiesdarių butą, kurisai ukinjko skundą atmetė. Mat ran-do taurams walia ukinjko dirwas mynioti.

Nubaudė maskoliszkus pa-trijotus.

Wilniaus tiesdarių bute kų tik pasibaigė prowa maskoliszko caro tarno, sendaros tarpiniko Kli-niera maskolių, žydy j wokiečių mawyczius ir walszcziaus rasztininko, maskoliaus Kociellos. Pirmas buwo apskūstas už skoli-nimą pinigų ant žydiszkų palukų ir už reikalawimą kyszių, antras gi už tarpinikawimą prie anų tokių darbų. Ant sudo kaltė abiejų diejatielių sziskiai pasirodė ir tapo jie nuspresti: Klimaw-czius ant izsziuntimo j Tomako guberniją ant 12 metų ant gwy-nimo, Kociello gi ant 6 mėnesių j arezstantų rotas. Nusprendimas wienok atiduotas ant konfirmaci-jos ciecoriui, kuris gal bausmę numazinti. Nėra abejones, kad jis pasigailės sawo numylėty tarpų.

Peržiurejimas dantų gim-nazijų mokinėtin.

Wisi žino, kad dabar net wai-kai turi pagedusius dantis, pri-awę gi 30 metų tankiai turi jau

wos pusę dantų žanduoše, kiti gi užbyręje. Ne seniai užveizda Witebsko gimnazijos užsimaime persitiktinti, kiek jų lankanciu vaikų turi dar wisai sveikais dantis; ant peržiurejimo pasikvietę daktarų. Sztai kas pasirodė: dwiejose augščiausiose gimnazijose klasiose ne buvo nė wieno mokinio su wisai sveikais dantis; I. kl. su sveikais dantis buvo 1 mokintis, II. kl.—3 ir 6 kl.—3; kitose gi klasiose buvo jau po penkis. Wisoje gimnazijoje yra isz wiso 430 mokintiu, bet isz to skaitliaus tikt 17 mokintiu turėjo sveikus dantis, kitų gi vaikų dantis buvo pagadyti.

Jawų prekės.

Pereitę sanwaite už jawus mokių Wilniuje: už pudą rugių 72—74 kap. Awizos 72—75 kap. Miediai 80 kap. Pudas szwiežio ne sadyto swiesto 11 rub. 50 kap. iki 12 rub. 50 kap.; sudyto 11—12 rubl. Pudas szieno 28—30 kap., sziaudy 20—22 kap.

Liepojuje mokių: už pudą rugių 79—84 kap. Kwicziai widutiniai 88—92 kap., geriausi 93—95 kap. Awizos widutinės 72—75 kap., gerios 76—80 kap., geriausios 81—85 kap. Miediai widutiniai 61—65 kap., geri 66—69 kap., geriausi 70—71 kap. Žirniai 81—89 kap. Pupos 89 kap. Linų sėmens 125—130 kap. Kanapių sėmens 160—162 kap. Kwietinės klynės smulkios 54 kap., widutinės 55—58 kap., stambios 59—62 kap., stambiausios 63—65 kap.

Maskoliszi misijonieriai Latwijoj.

Maskoliszi stacziatikszi skas sinodas rengiasi paskirti i Latwijai ir Estonijai stacziatikszi misijonierius ant platinimo stacziatikszi terp protestoniskų latwijų ir estų ir ant dabojimo, kad sykį patrauktų koki nors budą i stacziatikszi protestonai weli no jos ne atsikirtų. Nieko tame pikto ne butų, jeigu ir kitiems tikėjimams daleista but laikyti sawo misijonierius ant platinimo ir palaikimo sawo tikėjimo. Tuom tarpu Maskolijoj wien stacziatikszi sawinasi sau ypatisz kas priwilegijas ant palengwinimo jos platinimo nors su priwarta, su policijos pagelba; kitiems gi krikščionisziems tikėjimams wisas uždrausta. Matonai stacziatikszi Maskolijos waldžios paczios nepasitiki ant gerumo sawo tikėjimo, jeigu bauginasi liuosos konkurencijos.

Malonės Prusų lietuviams.

Prusų apszwietimo ministeris Bosse, kaip lakraszcziai sako, persitiktinę apie reikalus Prusų Lietuwos mokslainių, iszdwę prisakymus apie jų pagerinimą. Paluosawimai ir pagerinimai riziasi wien su tikėjimo mokslu. Pagal naują ministerio prisakymą, žemėsferse moks'ainių daleis lietuvių waikai, nors mokėty užtekinais woksizai, Raszo Szwen-to, maldų ir tt. turi but mokiami lietuwiszkoj kalboj. Widutinszkoje ir augstesnesio mokslainių dalyje jie turi but mokiami lietuwiszko skaitymo ir rasyimo, teipogi Katechizmo ir bažnytinij giesmių lietuwiszkoj kalboj. Ne daug tai rados, bet nuo wokiecio ministerio jų ne galima laukti daugias, jeigu antai Chicagoj, lietuwiu kunigui ir už lietuwi wien pinigų užlaikomoj mokslainėj ne daugias lietuwių waikus mokina jų prigimtos kalbos.

Ne geradėjingas geradėjais.

Kaip kitais metais teip ir szjmet užveizda Wilniaus labdarinij ūtasių, kaip antai ligonbuczių, prieglaudos namų atsizaukė prie grafo Tiszewicziaus, turincio mieste didžiausią duonkepę, su praszynu, kad jis paimty pristatyma duonos ir pyragų miesto labdarinijoms ūtasioms. Grafas apsiėmė tą padaryti, skaitydamas už pudą po 2 rubl. 40 kap.; kiti miesto duonkepiai padawę rods pigesnę prekę, bet jų kepiniai pasirodė ne tike. Kadangi labdarinij ūtasių užveizdai prekės grafo Tiszewicziaus pasirodė per didelės, ji nusprendė parengti prie Wil-

niaus waikų prieglaudos namų sawo duonkepinyčių ant aprapini mo ne tikt wisų miesto labdarinij ūtasių, bet ir ant pasimokinimo kepimo prieglaustiems waikiams. Duonkepė tapo parengta ir kepa jau pyragus ir duoną, ji Wilniaus ūtasioms atseina daug pigias negu jeigu butų priimtos prekės grafo Tiszewicziaus: dabar pudas iszpuola tikt po 1 rub. 60 kap., taigi ant 80 kap. pigiaus. Mat grafas Tiszewiczius nuo warguolių ir nuo ligonių norėjo uždribti po 80 kap. už kiekvieną pudą, taigi skaitė ant j brangiaus negu jam kasztuoja.

Isz Zuericho, Swelcarijoj.

Zueriche, kaip gal ir wisuose u-niwersitetiniuose Europos miestuose, yra keli lietuwi isz besimokianczios jaunuomenės.

Likszolaik lietuwi Zueriche wis prisidalydau tai prie ruskių, tai prie lenkų studentiszkų draugyszių (labiausiai prie pastarųjų). Gruodžio mėnesyje 1898 m. niekurie lietuwi atsikyrė ir su-twerė „Draugystę Lietuwiszkos Jaunuomenės“. Sanarių dabar yra 7, terpo kurių yra 2 studentės mergaitės. Mieris „D. L. J.“ pažinti lietuwiszka kalba, istorij, literaturą, iszitobulinti lietuwisz-tę ir sawitarpinis sanarių kaipo medegiszkas, teip ir dwasiszka szelpiamas. Perditiniu Draugystės yra Marija Kontort, medicinos studentė.

Isz Amerikos.

Nelaimės ant geležinkelio.

Prieszas Lattimer, Pa., wietoj pagarsėjusioj bjaurioms lietuwių lenkų, ir slowakų skerdynėms, 11 d. Sausio szių metų geležinkelio traukis užbėgo ant keliu einančių darbinijų ir keturis isz jų su wisu sumalė.

Izardė kasą, bet nieko ne pelne.

Iowa City, Ia. I kasą czianyszcio uniwersiteto naktyj iskraustė keli wagaliai su dinamito pagelba iszardė stowinczią geležinę kasą, bet pelnas pasirodė ne wertas darbo ir dinamito, kadangi pinigai tą dieną buvo isz kasos isz-imti, joje apart keli deszimcių centų, nieko daugias ne buvo.

Nauji aukso plotai.

Laikraszcziai garsina, buk ant plotų Sawienytų Wieszpatsz-czių, szteto Utah, Uolionuose kalnuose surado naujus labai turtingus aukso plotus. Ant tų plotų renkasi dabar aukso iszeskoti jai apsiriki Alaskoj, tikėdami, kad nors czia pasiseks jiems pralobti. Reklamoms wienok laikraszcziej ne wisada galima tikėti.

Gripa smarkiai siaučia.

Gripa dar wis smarkiai siaučia wisokiuose Amerikos krasztuose; rods miestuose prie Atlantiko pakranczių truputį sumažėjo, bet užtai smarkiai pradėjo siausti kituose krasztuose: mieste Cincinnati serga su wirszum 100000 žmonių. Priemiestij Arondale, wiena mokintoja, upsigusi gripa, nuo jos igawo proto sumaiszyp, pagriebė peilį ir pasipjovė.

Maskoliszi pawalidiniai Amerikoj.

Maskoliszi Vice konsulius Chicagoj, pusiřems ant paskutini Suwienytose Wieszpatszese žmonių suskaitymo, skaitlij maskoliszi pawalidinių lygiai turinczių Amerikos ukęsystės popieras, kaip ir dar neturinczių, atkakusij i Ameriką nuo 1891 m. paduoda ant pusės milijono žmonių. Tame skaitliuje nepriskaityti Amerikoj gimę waikai maskoliszkų ateiwij.

Netikri pinigai.

Buffaloj priwiso daug wisokios werts ne tikrų pinigų lygiai sidabrinij, kaip ir popierinių. Kas juos dirba ir platina, iki sziol nepasisekė susekti. Daugiausiai netikrų pinigų patenka, žinoma, leu-kas, kadangi jie ne moka atskirti gerų nuo negerų. Imant to dėl pinigų nuo nepažistamų, reikia gerai apsižureti; imant sidabriniaus, reikia iszbandyti jų skambėjimą: netikri ne turi skambėjimo.

Twanai ir lytus.

Cairo, Ill. Dėl smarkių ilgai besitraukiančių lytų wisos aplinkės upės ir upeliai neiszpaskytai užtwiao ir užliejo didelius laukų plotus teip, kad žmonių susi-

nesizmai czia bewek apsisotojo; didžiausi twanai yra pietrytinio-sze szteto Missouri krasztuose. Wandens nunesz daug tiltų, per tai dabar trukiai geležinkelio keliose wietose ne gal bėgioti. Dėl didelių twanų ir darbų prie drutinimo paupij pylinų turėjo pasilhafti.

Nauja telegrafo linija.

Garsūs Amerikoj ateiwij prieszas, senatorius Lodge, padawė ant kongreso nusprendimo sawo užmanymą sujungti Suwienytų Wieszpatszese nauja ant jurij dugno telegrafo linija su jų naujoms waldyboms: Hawai ir Filipinų saloms. Pagal tą užmanymą linija nuo San Francisco ant Hawai salų turėtų but nutiesta 1900 m., nuo czia gi ant Filipinų 1902 m. Už telegramus ant Hawai salų reiktų mokėti po 35c, ant Filipinų gi po \$1 nuo kiekvieno žodžio.

Apkaltinimai lenkiszeko emigrantu namo.

Iszejnantis Mt. Carmelyj, Pa., rusiniszkas laikrasztis „Swoboda“, apkaltina parengtą New Yorke lenkiszeko emigrantų namą, kuriame buk jo užweizda elgiasi bjauriai su rusiniszkoms merginoms atkeliawusiom i Ameriką, patėkusiom i tuos namus. „Swoboda“ sako, buk emigrantų namų užweizda atiduoda wienas merginas ant tarnystės žydams, kaip kitos gi isz czia patenka i paleistuwystės namus. Nesuori net tikėti, kad tie apkaltinimai butų teisingi.

Gaisrai.

MEMPHIS, TEN. 12 d. Sausio užsidegė czia didelės pardawinyczios Manken Co. Ugnis padarė bledies ant pusės milijono doliarų.

† Bewek su wisu iszdegė miestelis Bridgewater, angliszkose waldybose Naujos Szkotijos. Isz 58 didelių pardawinyczij pasilikę wos dwi; isz wiso iszdegė czia 70 didelių namų, ne skaitant mažu. Blėdį ugnies padarytą skaito ant pusės milijono dol.

NEW YORK. Ant Franklin ulyczios, po nr. 144—150 siautė didelės gaisras, kurisai pridirbo bledies ant \$150000. Wienas isz tarnaujanczių Bernheimer Co. spirito pardawinyczioj, negalėdamas isz degancios triobos bėgti, užbėgo ant degancio stogo, kur su wisu sudegė. Prie gsinimo keli ugniesgaisai tapo apkulti, kiti gi gana sunkiai, nors nepawojingai apdegė.

Melaginga statistika.

Ateiwij prieszas, ypac gi prieszas slawiszkų ateiwij, ant pakėlimo neuzkantos tokių ateiwij, garsina net melagingas žinias, kurios turi newa parodyti netikimus slawiszkų gaiwaly. Wienas iz tokių ateiwij prieszų, Hall, surinko newa teisingas žinias apie nusidėjelius terp wisokių tautų ateiwij. Pagal jo surinktas žinias iszpuola ant 100 wisokių nusidėjelij: 3,6 wokiecziai, 5,1 szwedai, 5,8 prancuza, 7,1 airiai, 7,2 alijonai, 10,4 austrijokų, 15,4 wengrų, 16,6 lenkų ir 13,2 italijonų. Toje statistikoj nėra wisai parodyty nusidėjelijų tikrų yenkių, lyg kad jų wisai ne butų, tuom tarpu laikraszcziai garsina ne mažai prowų, kuriose apkaltinti ir sudų nubasti buwa už wisokius ne gražius nusidėjimus tikri amerikoniai. Sawo statistikoj Hall amerikonų nusidėjelijų wisai ne randa. Tas tai ir rodo wisą tendentiszkumą ir melagingumą jo statistikos.

Uzdarbaiti trustu ir pawlientu milijonieriu Amerikoj.

Pereiti metai buwo labai geri dėl Amerikos trustų ir milijonierij: uždarbait jų neiszpaskytai dideli. Didžiausią pelną turėjo Standard Oil Trust, nes \$100000 000, taigi daugias negu turėjo ne wena isz mažesnių sawistowij wieszpatszyczij; New Yorko gawinias trustas pelnė \$400000000; plieninis trustas \$200000000; Carnegie Kompanija \$100000000. Pelnia pawlientu milijonierij buwo teipogi nemaži: Rockefeller pelnė \$300000000, Russel Sage \$150000 000; kiti po 10, 5, 3, ir tt. milijonų. Geležinkelij kompanijos Suwienytose Wieszpatszese uždirbo \$460 milijonų, bankai \$300 milijonų, ulycziaj geležinkelij kompanijos \$200 milijonų, gazi-

nės kompanijos \$190 milijonų, elektriszkos kompanijos \$75 milijonus, geležies \$70 milijonų. Toki mat per wienus metus buwo uždarbait nutokusij milijonierij, bet užtai per tuos metus ne mažai warguolių pasimirė nuo bado.

Isz darbo lauko.

† CLEVELAND, OH. Darbai czianyszciose dirbtuwėse tuom tarpu eina gerai.

† COALTON, OH. Tapo czia parengtos naujos anglų kastynės: darbai jose neuzilgė prasidės.

† SHAMOKIN, PA. Kastynėse Henry Clay neuzilgio prasidės darbai. Kastynės tos buwo wandens uždietos.

† PROTE CITY, ALA. Darbai czianyszciose kastynėse eina gerai, kalnakasiai turėjo dirbti ir per Kalėdų dieng.

† ATHEN, OH. Darbai Lubrig kastynėse pasiliow: ugmė mat nesutikimai terp darbinijų ir kastynių sawinijų.

† PANA, ILL. Dirba czia dabar 400 negrų scabsų. Nesutikimai terp jų ir sztraikuojanczių baltwaidžių labai dideli.

† HORSE CREEK, ALA. Czianyszciose anglų kastynėse dirba dabar pilną laiką, iszkasa ant dienos po 1000 tonų.

† BONTSPORT, ILL. Taps czia atidarytos naujos anglų kastynės, ant plotų, kur oeseniai rade nauja anglų gysla.

† FRANKLIN FORGE, PA. Darbai czianyszciose akmenų skal dincyziose eina gerai. Darba czia dabar ne sunku gauti.

† LEXINGTON, MO. Pakėlė czia sztraiką 1500 anglėskų. Jie reikalauja pakėlimo užmokesnio po pusę cento nuo buszelio anglų.

† CHARLESTON, W. VA. Susitwėre czia nauja kompanija po wardu West Virginia Steel Co., kurios kapitalas siekia 1 milijono doliarų.

† BIRMINGHAM, ALA. Wisose czianyszciose dirbtuwėse skundžiasi ant nedatekliaus anglų, kurių wietinės kastynės neistengia parupinti tiek, kiek reikia.

† MASLON, OH. Magnolia Coal Co. ketina parengti naujas kastynes Magnolijoj; i jas bus nuwesta geležinkelio alkunė, kuri palengwis iszweidimą iszkastų anglų.

† COLUMBUS, OH. Kalnakasiai szito apskriczio, sawo iszrinktiems delegatams, keliaujantiems ant kowencijos i Pittsburg, prisakė reikalaui pakėlimo užmokesnio už darbą ant 10c. nuo tonos iszkastų anglų.

† UPPER POTOMAC, W. VA. Darbai prie kokso szitame apskirty eina gerai, dega dabar wiesi pelnia. Neuzilgio bus czia atidarytos naujos anglų kastynės ir parengs daugias kokso peczių. Kastynės Monogal dirba dabar 1100 kalnakasių.

† CONNELLSVILLE, PA. Darbai prie kokso peczių szitame apskirty eina wis pusėtina. Yra czia dabar 18463 pecziai, degė 14706, stowėjo 3757. Fricko Co. Mammahe ugdencio 300 peczių ant atlikimo pataisyti, bet kaip tikt tas bus atlikta, prasidės wel darbai.

† VIRDEN, ILL. Rods czianyszciose kastynėse dabar dirba, bet pranesza isz czia, buk kastynių sawinijai slapta gabena wis daugias negrų ir baltwaidžių scabsų. Kap tikt jų surinks, kiek prie darbo reikia, pradės mažinti uždarbį prigulinczių i unijas darbinijų. Mat kastynių sawinijai nori unij darbinijus su wisu nuo darbo praszalinti.

† Maskoliszkas randas dawę padirbinti Amerikos dirbtuwėms 80000 geležinkeliams szėniti. Apart to dar dirbtuwės turi reikalawimą isz Australijos ant padirbimo 35000 tokių jau geležinkeliams szėniti, neskaitant mažesnių reikalawimų, kaip antai isz pietinės Afrikos ir isz ktur. Darbai todėl szėniti dirbtuwėse eina gerai; kadangi yra daug reikalawimų, todėl ne greitai gali sumažėti.

† MARLBORO, MASS. Klaidžiai buwo „Lietuwoj“ paduota, kad

sztraikas czianyszciose czewerkyk dirbtuwėse pasibaigė: pakėlė sztraiką unij darbinijai ne misliną grįžti prie darbo, kol darb dawiai ne sutiks ant darbinijų reikalawimų iszlygų. Tuom tarpu sztraikuojanczių wietas nori uzminti Brocktono lietuwiu ne prigulinti i unij ir žydai, tet ma-žai yra tų naujų scabsų. Jų wisų fotografijos yra jau nuimtos ir iszkabintos, kad wisi galėtų matyti. Gal užkilti nereikalingos musztylės terp sztraikiame ir ne unijonies. Mes atsiliepiame i musų brolius lietuwius, kad jie ne wėratų ki-tiems duosoms, ne darytų gėdos wisiems lietuwiams ir kol dar ne buwo, kraujo praliejimo; kad isz czia geru praszalinti.

Lietuwiui.

ISZ Lietuwiszkų dirwu.

Kas platina bediewystę?

Guodotina „Lietuwoj“ Redakcijai. Nežinau, kas pasidarė, kad jau nuo tulo laiko nieko nerandu „Lietuwoj“ paminėta apie szlyksty pasielgimą musų prab., kn. Krawczuno? Gal jau jis padarė su Jumis kokią sandarą, kad tylėtum, apie jo netikusį pasielgimą? Kaip ten ne butų, wienok pasitikiu, kad szj mano rasztelį neatsisakysite i-talpinti, nes czia eina apie wisuomenės reikalą.

Ne wienas isz musų brolių wai-toja, kad bediewystę platinais, žmonės katalikai paliauja waiks-czių i bažnyczij, paliauja daw-nę aukas ant bažnyczios, perojo daugybę prie neprigulinczių pa-rapijų, bet ne norime žinoti, isz ko tas wiskas kyla ir per ką ta bediewystę platinais.

Mieli broliai! Jeigu norite da-sižinoti, isz ko bediewystę plati-nais, tai tik gerai prisizurekite i musų kun. Krawczuno darbus, o greitai suprasite, kas bediewis-gimdo! Pakol Ch'cagoje ne bu-wo kun. Krawczuno, czia ne tik bediewij, bet ne tokio wardo ne buwo girdėti. Pribuwę kn. Kr. Chicagone, suglemė parapijos char-terį, lietuwių nupirktas bažnytnes properties uzrasė atrių wiskupui, sudėtas ant bažnyczios pinigus sau sunaudėjo, o ant bažnyczios pridirbo skolų daugias kaip tos properties yra wertos. Dabar kas tik paklausia, kur dingio parapi-jos sudėti pinigai, tą kunigas tuo-jaus iszkeikia, atmeta nuo parapi-jos ir duoda jam bediewio wardą.

Sztai pereitę nedėlios dieng isz-keikė Szv. Kazimiero Draugystę, kuri yra pirmutinė lietuwiszka Chicagoje draugystė, susitwėrusi tada, kada dar Krawczunas gal pas sawo tēwą kiaules ganė, kuri twėrė szitą parapiją, kurios sana-riai ne doliarais, bet deszimtinis doliarų dėjo pinigus ant szitos bažnyczios, jis szgidien iszkeikė ją už tai, kad ji dryso pareikalauti nuo kun. teisingos rokundos isz parapijos kasos. Pasakė, kad Sz. Kazimiero Dr-tė yra pagoniszka ir daugias jos ne isjiejęs i pa-rapijine sąl mitingų laikyti. Draugystė turi 100 sanarių, taigi per iszkeikimą kn. Krawczunas pa-darė wėl 100 naujų bediewių Chica-goje. Podraag iszkeikė ir Sima-no Daukanto Dr-tę, už tokį pat reikalawimą teisingos rokundos isz parapijos kasos stowio, tai wėl padarė 93 naujus bediewius, nes tiek szj Dr-tė turi sanarių. Ki-toms wisoms Draugystėms prisa-kė, kad sunesztų pas jį sawo kon-stitucijas, o jis tas konstitucijas perdirbs teip, kad ne wienam sa-nariui, po mirtina nuodėme, ne bus walia klausti, kur dingio parapijos pinigai; kas drystų paklausti, turės tiegi ne tik szj Dr-tės isz-mesti, tet ir isz katalikiszkio tike-imo ekskomunikuoti. Kiek du-žasi matyti, tai ne wiena drau-gystė ant szitokio anarchisizsko kn. Krawczuno pasielgimo nepris-tos ir sawo konstitucijų ne daos jais daryti; tada, žinoma, turės iszkeikti ir wisas draugystės ir wėl turėsime kelis szimtos nau-jių kun. Krawczuno padirbtų be-diewių.

Man rodosi, kad kiek wienas nors pawirszutiniszkai prisizurejęs ant kn. Krawczuno pasielgimų supras, kas Chicagoje bediewystę platina.

Parapijonas.

Teisybė. Jieszkotoja.

Isz East St. Louis, Ill.

Musų lietuwiu nuo pats pra-dų, kaip tikt pradėjo rupintis apie statymą bažnyczios, paliko wiską kun. J. Serwetkai: kunigas buwo komitetas ir kasierius, kaip antai pas lietuwius yra, kunigui nie-kaime niekas nepriesztarawo: kaip kunigas padarė, teip turėjo buti gerai. Bažnyczij statant buwo pasidarę skolas, kurių lietuwiui turėjo užmokėti. Kunigas, kaipo wryrausias komitetas, traukė pi-kius nuo lietuwių ant užmokėji-mo bažnyczios skolų, rinkdawo aukas ne tikt nuo szitame mieste gyvenanczių, bet ir taliaus, kaip antai: Viržne, Auburn, Greenridge, Springfielde, Athens, Canterville, Taylorville, Collinsville ir kituose miesteliuose, loleidawo daiktus ant lioterijos, wis newa ant bažnyczios lobo. Musų lietuwiu buwo ant kunigo pastikėje, dawę pinigų, kiek kas galėjo, nieks ne butų klausęs per-sekėjimo, kad apsižurety geriaus, kadangi kunigas niekam rokundu ne iszduoda. Dabar wienok wisi pamatė, kas E. St. Louis lietu-wiszeko parapijoje dedasi: lietu-wių bažnyczia yra wyskupo, lie-tuwiu turi wyskupui užmokėti skolą 3000, dol., kuri pasidarė prie statymo bažnyczios. Kunig-as, be kasieriaudamas per 3 me-tus, nieko ne mokiėjo skolas, to-dėl wyskupas, atwaziawęs i E. St. Louis, emė klausinėti lietuwių, kodėl jie ne moka skolas, newa szj turės atiduoti bažnyczij.

Man rodosi, kad kiek wienas nors pawirszutiniszkai prisizurejęs ant kn. Krawczuno pasielgimų supras, kas Chicagoje bediewystę platina.

Parapijonas.

Isz szalies žiurint.

Pereitose metuose patilpo buwo „Lietuwoj“ straipenis, rasytas

Kunigo, kuriame bewek nubarė „Lietuwoj“ už tolydinį rasyimą apie nelemtus kun. Krawczuno darbus; rasytas sakė: „pagarsino-tai—tai gana, mes norim ko ki-to, geresnių rasytų; parapijonai žino, kur wyskupas gyvena“. Tas tiesa, kad jie žino, kur wyskupas, bet jie nežino, kaip prie jo prieiti ir jie dar nežino, kad reikia eiti pas wyskupą, kadangi didesni pusė nesupranta, nesiru-pina apie prapuolusius jų centus. Taigi pagal musų nuomomę, tegul „Lietuwa“ nenustato rasytus apie Chicago parapijų skriaudą, tegul jiems rodo kelį, kur jie galėtų rasti teisybę, tegul mokina, kaip nusikratyti skriaudikų nuo sawo sprando. To ne gana. Mes norime matyti teisybę wryrsnių už kun. Krawczuną. Jeigu jie nemato, kas dedasi, tai gal ne nori matyti?

Isz pagarsinimo „Lietuwoj“ rokundu galėjo aiszkiai suprasti kiek wienas, bet tuli kunigai net pabejojo apie teisingumą „Lietuwoj“ straipsnių. Toks pasielgi-mus nawatnai iszrodo.

Toliaus Kunigas sako: „tikt kwailas pinigų neskaity“. Jeigu musų neiszmanantis brolis pinigų neskaity ir deda nežinodamas kur, tai suprantantis turi ang pamoninti, kad duodamas juos skaity-tų; jeigu iszmanantis ne mokina tamsuoliaus; tai pats dalywauja skriaudimuose; pirmutinė prideryst suprantanczių yra dunksnoti i protą tamsuolių, juos mokinti, o už tą mokinimą yra užmokėstis—paniekimas, persekiojimas ir kartais atėmimas swiekatos. To-kio užmokesnio galima tikėtis isz kalno nuo tamsuolių, bet apszwiestas ne gal ant to paisyti, bet turi ginti tamsuolius nuo skriaudų, nepaisant koks užmokesnis laukia.

Broliai Chicagieciai! labai gaila jusų isz tolo žiurint ant jusų skriaudų. Netikėkit tiems, kurie szwelniai kalba ir girdo jusų paczių prakaitu. Wadinoti bediewiais tuos, kurie dirbo dėl jusų lobo, ant lobo parapijos, niekino-te ir tą, kuris pirmutinis dawė at-spausti plakatus ant parapijos twėrimo ir pats už juos užmo-kėjo, nors tie, kurie jums rodėsi bediewiais, nepadarė nė jokios skriaudos, tasgi, kuris jums tikt apie Diewį kalbėjo, teip jus i-grėbė, jog abejoti reikia, ar kada pakilsite. Tą jusų skriaudą at-jaučia wisa Lietuwa. Kas tą skriaudą atlygis, jeigu lietuwių waikeliai už lietuwių centus yra lenkinami? Prieszdis sako: isz gėrios wilkas ir i giria žiuri. Teip ir lenkės neiszmokys waikus lietuwius, bet kaipo lenk-ūs. Isz szalies žiurint, su di-džiausiu szirdies skaudėjimu rei-kia szaukti. Diewe! Kas dedasi terp musų?

Teisybė. Jieszkotoja.

Isz East St. Louis, Ill.

Musų lietuwiu nuo pats pra-dų, kaip tikt pradėjo rupintis apie statymą bažnyczios, paliko wiską kun. J. Serwetkai: kunigas buwo komitetas ir kasierius, kaip antai pas lietuwius yra, kunigui nie-kaime niekas nepriesztarawo: kaip kunigas padarė, teip turėjo buti gerai. Bažnyczij statant buwo pasidarę skolas, kurių lietuwiui turėjo užmokėti. Kunigas, kaipo wryrausias komitetas, traukė pi-kius nuo lietuwių ant užmokėji-mo bažnyczios skolų, rinkdawo aukas ne tikt nuo szitame mieste gyvenanczių, bet ir taliaus, kaip antai: Viržne, Auburn, Greenridge, Springfielde, Athens, Canterville, Taylorville, Collinsville ir kituose miesteliuose, loleidawo daiktus ant lioterijos, wis newa ant bažnyczios lobo. Musų lietuwiu buwo ant kunigo pastikėje, dawę pinigų, kiek kas galėjo, nieks ne butų klausęs per-sekėjimo, kad apsižurety geriaus, kadangi kunigas niekam rokundu ne iszduoda. Dabar wienok wisi pamatė, kas E. St. Louis lietu-wiszeko parapijoje dedasi: lietu-wių bažnyczia yra wyskupo, lie-tuwiu turi wyskupui užmokėti skolą 3000, dol., kuri pasidarė prie statymo bažnyczios. Kunig-as, be kasieriaudamas per 3 me-tus, nieko ne mokiėjo skolas, to-dėl wyskupas, atwaziawęs i E. St. Louis, emė klausinėti lietuwių, kodėl jie ne moka skolas, newa szj turės atiduoti bažnyczij.

Man rodosi, kad kiek wienas nors pawirszutiniszkai prisizurejęs ant kn. Krawczuno pasielgimų supras, kas Chicagoje bediewystę platina.

Parapijonas.

Teisybė. Jieszkotoja.

Isz Pittsburg, Pa.

27 d. Gruodžio atsiwuwo czia metinis Lietuwiszkos Socialistis-zkos partijos balius. Žmonių susirinko pusėtinas burelis lietuwių ir keletas swetimauczių, kaip antai lenkų ir airių. Sweczij ne pri-buwio tiek, kaip tikėjome, daug-ma sutaikė bjauros oras; ne atėjo ant baliaus daug net tokių, kurie turėjo tikėtus nusipirkti.

Susirinkę ant baliaus gražiai linksminosi, ne buwo matyt nė pasigerusių, ne buwo nė jokių wai-du, nors byro iszgėrė 17 bertai-nių. Iszmokėjęs eksposus, i-plaukė i kuopos kasą \$76,20. Sziuomi iszreiskiamie acziu pa-tarnawusiems mums laikraszcz-ciams, teipogi draugams ir san-broliams lietuwiams už graų pa-sielgimą, per ką apturėjom nuo swetimauczių paguodoms. Wely-jame, mes wisoms lietuwiszkoms draugystėms ant sawo susirinkimj teip elgtiesi, kaip tai buwo ant musų baliaus.

L. S. P. sekretorius.

Naujas laikrasztis.

Isezjo jau pirmas numeris naujo laikraszczio „Vilties“, iszleidžia-mo darbinijų draugystės Shenan-doah, Pa. Naujas laikrasztis ž

leistoju, telpa: žinios, iš Amerikos, iš Lietuvos, visoki maizys, įtalpos straipsniai; du straipsniai užgriebiant darbininkų reikalus. Užbaigia numerį trumpi straipsneliai apie viską. Swarbenių rasčių pirmame numeryje nėra, bet toliau gal ir toki atsiars; patilpę straipsniai parasztyti kiekvienam suprantamai. Kalba ir raszyba naujo laikraszybio ne bjauri. Mes iš savo pusės welyjame naujam mūsų sandraugui kuo geriausios kloties.

ISZ WISUR.

Į Mieste Kalkuttjo, sostapilę angliskų kolonijų Rytindse Indijose iš uaujo apsiereiskę azijatiszkas maras. Buwo czia jau diktai apsigimę ir mirę.

Į Netoli miesto Hankau, Chi-nuose, nugriuw wadenu pagrautas krantas Han upės, ant kurio stowėjo kaimo dalis. Wanduo nuneszė daug namų, 600 žmonių prie to prigerę.

Į Priemistij Hanowero Linden, Wokietijoj, teip lankancij mokslaines waikų smarkiai pradėjo siausti egiptiszkas akių uždegimas, iki szioł apsigro 2000 mokintinių. Pertai mokslaines reikėjo su wisu ant tulo laiko uždaryti.

Į Anglijos pakrantėse weli siautė smarkios wėtros, kurios ne mažai nelaimių pridirbo: susidauzė daug mažesnių laiwų, y-pacz gi ne mažai žwejų laiwelių prazuwo; pacztiniai gi laiwai iš Belgijos, Prancuzijos ir Holandijos negalėjo į laiką atplaukti.

Į Odesos sudas neseniai perkartinėjo prowa, kaimo mokintojus Jakowlew, kurisai, užlikęs stacziatiziską popą pas sawo paczią, ant wietos jį nuszwėdė. Sudas neisadawę jį nuszwėdimo, bet atidawę apskustįjį daktarams ant isztirimo jo proto; Jakowlew dabar sėdi Odesos beprocių namuose.

Į Peretą metų ant mūsų žemės padirbo daugias laiwų ngu kada nors pirmiaus. Wisi padirbti laiwai gali paimti 2210163 tonų. Daugiausiai laiwų padirbo Anglijoj, czia padirbti laiwai gali paimti 1691596 tonas. Suwienytose Wieszpatsystėse padirbo tiktai 127 laiwus, galinczius patalpinti 176000 tonų.

Į Baltiko pakrantėse siautė smarkios wėtros, kurios nemažai žwejų laiwų paskandino. Wėjas buwo teip smarkus, kad jis iszmėtė iš rėlių ir nuo kelio linijos geležinkelio trukę bėgint iš Domintų. Prie to daug trukių keliuanczių pasadziurių tapo sužeistų. Apwirtusiose wagonuose užgimė ugnis, kuri daug paczto siuntinių pagadinė. Wėtra iszgriowė geležinkelio stacijas pajuriuose, wieną staciją nuneszė į jures.

Į Alupkoj, ant Krimo, pietinėj Maskolijoj, pabaigoj pereitų metų pasimirė totorius Bekir Mandradži, iszgrywęs 121 metų. Mandradži gyweno prie septynių carų: prie waldymo Maskolijoj Katarinos II, Powylo I, Aleksandro I, Mikalojaus I, Aleksandro II, Aleksandro III ir dabar waldanczių Mikalojaus II. Pereituose metuose, turėdamas 120 metų, Mandradži apsiwedę su jauna totore, bėt mat jau ne ilgai su ja iszgryweno.

Į Deputatai gywentojų miesto Beran atkako į Skutari, Albanijoj, ant pasikalbėjimo su katalikizsku wyskupu, kadangi gywentojai to miesto pasiręgę buwo pereiti iš stacziatiziskio į katalikizską tikėjimą. Dažnijos apie tai maskoliziskas konsulius, atbėgo deputatus perkaltėti, dawinėjo jiems pinigų ir tie tą padarė, kad deputatai, nepasimatę su wyskupu, sugrižo atgal. Kaszin ar jie už gautus nuo maskolij konsulius pinigus apsiėmė perkaltėti ir išsiuntusius; juos miesto gywentojus?

Į Kijewo, uniwersiteto klinikoje yra ligonė, jauna, 25 metų žydaitė, kuri nuo mirties jos

tėwo ne gali nė walgyti, nė gerti, pertai ir pajiegos teip nu-puolė, kad dabar negali jau iš lė-wos pakilti. Prie maitinimo jos daktarai wartoja sugestiją: įwaro ją į hipnotizską miegą ir paliepia iszgerti kelis stiklus pi-no, walgyti net mėsą, ligonė tą paliepiamą ir iszpildo, nors kitaip, be hipnotizsko sugestijos arba prisakymo ji ne gali nieko praryti. Ant nelaimės wienok įtekmė hipnotizmo su laiku mažinasi ir wis tankiau ligonė pradeda ne klausyti prisakymo, be to gi ne galima priwersti ją ką nors gerti arba walgyti.

NAUJI ISZRADIMAI.

Į Prancuzas Dussend, gywenantis Paryžiu, teip pagerino telefo-ną, kad ant girdėjimo ką kas isz-toli kalba, ne reikia wisai klausy-mo didelės kiziti prie ausies, bet kalbą iš telefono girdėt isz to lo kaip kad kalbant is butų tame pat kambary. Atlikto bandawonės buwo pasekmingos: nauja telefoną sujungė su operos teatru ir wisai kambary, toli nuo teatro susirinkę, girdėjo muziką ir giesmes teip gerai, kaip kad būtų buwę ant tos operos pa-rodymo teatre.

Į Apdirbant ilgai žemę, isz jos iszisemia maitinanczius augan-czius augmenis medegos, žemė stojasi mažias waisinga ir ma-žias waisių iszduoda. Swarbiaus-ia medega reikalinga augme-nims yra azotas; taigi ant sugrą-žimo žemėto, ką isz jos isz-traukė sawo skakimis augmenys, reikia žemę užmėszti azotinėmis medegomis; prie tokių medegų priguli ir paprastas mėsas. Bet isz kur tą medegų imti tiek, kiek žemė reikalauja? Rodo dabar daug tokių medegų prazuwa be naudos: miestų iszmetas, kraujų pjowiny-ciose, plaukus, szerius, plunksnų stimburius, žuwų žwynus, szas-lawis ir tt. nesnauduoja, bet wisgi juo toliaus, juo daugias žemė reikalauja užmėszimo, juo daugias reikia jai suteikti azotinių medegų, kad ji gulėtų iszduoti užtektinai waisių. Azoto rōda yra gana žemės atmosferoj, bet jo isz oro augmenys ne traukia. Angliziskas mokslinczius Crookes rodyja rengti atsakanzius prie-taisius ant wandens puolimų, ku-ris suktų elektriziskas dinamiz-skas maszinas, tos galėtų padirbti didelius woltų lankus. Woltų gi liepsnoj oro gazai, oxygenas ir azotas jungiasi tarp sawęs ir pa-daro azotinę rugszį, kurią reiktų tikt sumaiszyti su natru, kas duo-ty didelę daugybę ant užmėszimo laukų salietros ir eziadien warto-jamos wieton mėslo, kurio jau žemdarbiams pradeda pritrūkti.

Garsus Amerikos iszradėjas. Tesla, ant padirbimo žemėi reika-lingo mėslo, radyja pasinaudoti isz azoto esanczių ore. Ant to jis rodyja sunaudoti elektriką didelės pajie-gos, ant padirbimo azoto esanczių ore į azotinę rugszį. Dabar gam-toj tą atlieka žaibas, pagal Teslą, tą gali atlikti teipiau padirbta elekt-rika žaibų padirbtoms maszinoms. Žaibas, bėgdamas per orą pri-werzia azotą jame esantį jungtiesi su oxygenu, ir isz to pasidaro azo-tinė rugszis; tą patį gali pa-daryti ir elektrika maszinų pa-dirbta tikt ant mažesnio ploto. Tesla rodyja elektrizską masziną pritaistytį didelę dudoj, isz jos lekianczios kibirkstys priwerstų oro azotą jungtiesi su oxygenu ir isz to pasidarysi azotinė rugszis warwėtu nuo dudos sienų teip, kad ją reiktų surinkti ir sumai-szius su natrum, turėtume be di-delių kasztų tiek mėslo, kiek tikt žemėi reikia. Tasyk žemę galėtų iszduoti trigubai arba dar daugias waisių, ant iszmaitini-mo žmonių reiktų daug mažias žemės plotų negu dabar. Kasztai prietaisų butų daug mažesni negu wertė pasidauginusių žemės waisių.

Pradinės mokslainės Mas-kolijoj. Isz apgarsintų maskolizsko apszwietimo ministerijos žinių matyt, kad 1897 m. ant wisos Maskolijos plotų, tris kartus di-desnių negu plotai Suwienytų Wieszpatsyzszių Sziaurinės Ame-ricos, buwo po apszwietimo mi-nisterijos užweizda tikt 31594

pradinės mokslainės (3840 tikt wyriszkų, 1612 tikt moterizskų ir 26142 dēl abiejų lycezių). Dau-giasiai mokslainių buwo Mas-kwos mokslizskame apskirtyj, nes 6496, Charkowo apskirtyj 3 527, Kazanias 3346, Warsza-wos 3026. (prie to priguli ir lie-tuwų apgywenta Sawalkų gub.). Rygos 2690, Odesos 2591, Kijewo 2575, Peterburgo 2282, Wilniaus 1672, Orenburgo 1411, Kaukazo 1125, Priemuro apskirtyj 408, Rytinėj Siberijoj 200, Wakarinėj Siberijoj 139, Turkestane 105.

Wisose tose mokslainėse buwo tikt 2289322 mokintiniai (Ame-rikioj lankanczių mokslaines yra į 15 milijonų waikų, nors ji turi gywentojų tikt pusę to skaitliaus (kiek Maskolijoj), tame skaitliu 1738354 waikai ir 550968 mer-gaitės.

Prie Maskolijos pradinų mokslainių bawo 462559 skaitiny-czius. Daugiausiai skaitiny-czių buwo Maskwos mokslizskame apskirtyj, nes 6496, Kazanias apskirtyj 6489, Charkowo 5232, Odesos 6865, Peterburgo 3937; mažiasiai gi skaitiny-czių prie mokslainių buwo Rygos apskir-tij, nes tikt 1274.

Skaitymai žmonėms buwo pa-rengti 1835 wietose; daugiasiai jų, nes 704, buwo Wilniaus mokslizskame apskirtyj, Warsawos apskirtyj 318, Peterburgo 227; mažiasiai gi skaitymo wietų bu-wo: Kijewo apskirtyj 10, Rygos 5, Wakarinėj Siberijoj 8, Rytinėj 3. Ant tų skaitlinių pa-sirėmę, maskolijai gal twirtinti, kad jie, rengdami Lietuwj dau-giasiai skaitymų, rupinasi apie lietuvių apszwietimą, tuom tarpu yra wisai atbulai: rengdami Lie-tuwj maskolizskus žmonėms skaitymus, o uždursdami lietu-wiskoj kalboj kokius nors pa-mokinimus, jie nori lietuvius ne apszwiesti, bet patraukti prie maskolizsės ir greicziaus sumas-kolinti, juos aptamsina; tą rōdo ir jų parengti ant skaitymo tematai, kuriuose yra mažai pamokianczio, bet daugias wien iszgyrimai maskolizsės ir stacziatizsės.

Nedėlinių mokslainių ant wisos Maskolijos plotu buwo tikt 472 su 1253 mokintiniais ir 1286 mo-kintiniams. Dapildanczių kliaus prie mokslainių buwo parengti 642 wietose. Daugiausiai jų bu-wo ant Kaukazo, nes 182, Kijewo apskirtyj 153, Odesos 122; ma-žiasiai gi Wilniaus mokslizska-me apskirtyj, nes tikt 5: juos lankė 719 mokintinių. Daugias negu esanczių po užžiura apszwietimo ministerijos buwo mokslainių po užžiura stacziati-kizsko dwaisizsko sindo, kuriam priklausė 34836 mokslainės, ku-ris lankė 1116492 waikai, taigi 910760 waikų ir 205732 mergai-tės. Matomai pats maskolijai sa-pranta netikima stacziatizskų mokslainių, kadangi nors jų yra daugias negu esanczių po užži-ura apszwietimo ministerijos, bet jose mokinosi wos pusė anų mokin-tinių skaitliaus. Ant užlaikymo tizs stacziatizskų mokslainių 1897 m. iszleido 4713568 rubl.

Karės ministerija užlaiko 10 270 pradinų mokslainių dēl ka-reiwių. Wilniaus kareiwiskame apskirtyj tokių mokslainių yra 1013.

Smegenys ir ypatybės žmogaus proto.

Kad žmogaus protas paeina nuo smegenų, tą wisi seniai žino: suaugusio žmogaus smegenys sun-kesni; ir didesni, paweikslas, negu beždionės: yra wienok žwėrys turinti sukesnius ir di-ktesnius negu žmogus smegenis. Jeigu todėl protas paeitų wien nuo didumo smegenų, tai žwėrys tu-rinti didesnius smegenis negu žmogus, turėtų but už jį iszmitin-gesniais. Teip wienok ne yra: pa-gal protą žmogus užima pirmą wietą tarp wisų gywų sutwėrimų ant žemės. Taigi protas paeina ne tiek nuo didumo ir swarbumo smegenų, bet nuo jų wertės. Tarp wisų žmonių rasų smegenys baltweidių yra swarbiausi, isz-tikro ir pagal sawo protą jie sto-wi augscziusiausi; moterų sme-geny's sweria mažias negu wy-riszkų.

Prancuzizski mokslinczių. Prancuzijoj yra jau seniai susi-twėrusi isz mokslinczių "Autop-sijos". Draugystė. Prigulinti į tą draugystę, ant palengwinimo pa-silikusiems gywiems sanariams tirinėjimų, po mircziai atiduoda sawo kuną draugystei ant tirinė-jimų. Perdėtinis tos draugystės yra žinomas Prancuzijoj ir užru-bežiuose mokslinczius Laborde, kurisai užsiima specializiskai tiri-nėjimu smegenų ir jų įtekmės ant proto ir jo palkinimų. Draugystė turi jau smegenis daugelio kuom nors atsišymėjusių prancu-zų, prigulėjusių į draugystę, bet jau pasimirusių, kaip antai: gar-saus sutwertojaus dabartinės prancuzizsko republikos, Gam-bettos, mokslinczius Broca, wie-no isz geriausų prancuzizsko jenerolo, Faidherbe, garsaus tep-lioriaus Melssoniero, raszėjo Dau-deto ir tt. taigi mat atsišymėjusių wisokiuose užsiėmimu-se. Ant paskutinio susirinkimo Paryžiaus Biologizsko draugys-tės, Laborde perskaitė sawo dar-bą apie tirinėjimus smegenų ir apie jų įtekmę ant proto ir jo palkinimų. Laborde sako, kad apskri-tai protas ne paeina wien nuo swarbumo ir didumo smegenų, bet atsakanti užsiėmimai turi smegenyse ir atsakanzius grumuli-us. Laborde užsiėmė iki szioł tirinėjimu smegenų garsių kalbė-tojų, tarp kitų isztyrė smegenis geriausio kalbėtojaus paskutinį laikų, Gambettos ir persitikirno, kad iszkalbumas guli teip wadiname Brocos smegenų grumulyje; pas Gabettą tasai grumulus dwi-gubai storesnis už kitus. Sziaip gi Gambettos smegenys maži ir leng-wi, sweria wos 1246 gramus, taigi mažias negu smegenys widuti-nizski suaugusio žmogaus. Kas-link garsių mokslinczių, rōdo tuli isz jų turėjo swarbesnius negu widutinizskai iszpuola sme-genis, bet tarp žmonių, pagarsėjusių swiete mokslinczių ne truko tokių, kurių smegenys buwo lengwesni ir mažesni už smegenis paprastų, neapzwiesių darbinj-ku. Tas mat patwirtina nuomonę Laborde, kad protas ne rywo wien ant swarbumo ir didumo smegenų, bet wisokių mokslų gabumas guli atsakanziuose smegenų grumoliuose: juo katras isz jų labias suaugusio smegenų sawinikas at-sakanziuose mokluose arba sziaip užsiėmimuose parodys didesnį gabumą. Wisi, kuriems atsejio lankyti mokslaines, žino, kad ne wisi mokintiniai wisose mokluose parodo lygų gabumą: wieni greicziaus iszmoksta wiso-kias kalbas, kiti gi labias ro-kundas suprantą, retai pasitaiko, kad koks mokintinis parodytų lygų gabumą kaip wienuose, teip ir kituose mokluose. Girdėję gal, kad garsus szio amžiaus užkariautojas, prancuzy cieciorus Napoleonas I, budamas dar mokintinių, buwo pirmutinių matematikoj, bet woksizsko kal-bos niekaip iszmokti ne galėjo, net prancuzizskai jis prastai kalbėjo. Tas mat ir paeina nuo to, kad ne wisos smegenų dalys ly-giai iszaugusios, jos atsako wiso-kiems mokslams: juo atsakanti smegenų dalis keno nors galwio labias iszaugo, tasai žmogus tu-rės didesnį gabumą prie tam grumuliui atsakanzių mokslų, kituose gi mokluose bus silpnes-ni, jeigu atsakanti jiems sme-genų grumulus bus menkesnis.

JUOKAI.

— Kas tai, kad tawę teip ilgai niekur ne buwo matyti? — Daug darbo turėjau; reikėjo eiti į polioją. — Kogi ten? — Policijos wirszinikas pa-kwietė... jis toks szwelnus, wi-ską iszklausinėjo ir liepė sėsti. — Ar ant ilgai? — Ant dwiejų sauwaiczių. — Kreditorius ir skolinkinas. — Juk jas man kalti pinigų! — Žinoma, kad kaltas; kaipo doras žmogus asz negali užsi-giuti. — Tai dukite man arba pinig-us, arba weskėlį. — Pinigų asz neturiu. Norite weskėlį? Ksmgi? — Idant žinocziau, kad mano pinigai neprašau. — Mat koks tu netikėsi! Asz turiu duoti weskėlį, kad jus pinigų neprapultų ir per tai užsi-pelnyti sau neramumą.

Lietuvių Prateviai

MAZOJOJE AZIJOJE,

nuo senovės iki jė pateko po valdzia Persu.

Parasze Lietuvos Myletojas.

(Tasa.)

ropos Thrakų isz jų sėdinių, persidangino per Strymoną ir Makedonijos upes ir pasiekė net Penėjo upę Thessalijoje į pietus, o vakaru-se Joniszkę marių užuolanką. Toji Teukro-Myziszkę migracija turėjusi dvi pasekmi: pir-ma—įeikurima arti Strymono upės Pajonų, kurie sawe wadino Teukrizskais kolionistais (Hėrod. VII. 20—75), antra — persikėlimą į Aziją daugelio iszgyntų Thrakų isz aplinkų Strymono į Bithyniją. O anot kitų rasztin-ku, Myziszkaiai buvę Thrakais, ir isz Europos buwo į Aziją nusidawę; juk Myziszkaiai esą iszbarstyti ir Europoje: wieni palei Dunojų apsiėdę isz kito Moesi vėlesnių laikų paeina, o kiti Makedonijoje. Nors apie minėtas My-ziszkių ekspedicijas daug kas tamsu yra, ta-cziaus, rōdos, jie buwo į Europą nusibastę isz Azijos.

Kiti wėl twirtina Myziszkius buvus kolio-nistais isz Lydijos, kada dēl bado tapė de-szistais dalis gywentojų, palei burta, iszsišta įieszkotiesi naujų sodybų; tai liudyjanti My-ziszkių kalba, pusiau Lydizska ir pusiau Phry-gizska, apie ką turėjo iszmanyti Lydų istori-kas Xanthos ir Menekratės isz Elajos, kurs yra tą nuomonę iszstargę.

Myziszkius Graikų rasztinikai giria kai-po drąsius ir smagus kalbėnus, sunkius dēl pajungimo. Tokiais pat jie pasilikę iki 2 amžiui po Kristaus gimimo, kada rhetoras Aristeidės apraszo juos kaipo grobianczius jo sawistį Lanejon'e arti Hadriani.

IV.

Graikų naujokynės Mažojoje Azijoje.

I. JONISZKIAI.

Aplink 776 m. pirm Kr. Mažojoje Azijo-jė randama 12 Joniszkių miestų, apart kelių menkesnės wertės; isz pietų į sziaurę einant—sztai jie: Milėtas, Myus, Priėnė—Karijoje, Ephezos, Kolophon, Lebedos, Teos, Klazome-nai ir Phokaja—Lydijoje, Erythrai pakrasztje prie szias Chios, o ant salų—Samos ir Chios.

Kada tie Graikai isz Europos czion apsi-gywen, sunku pasakyti; teikos sako, kad Joniszkių migracija įvyko 140 metų po Tro-jiezsko valnos. Euripidės sako loną, sunų Krenzos su Apollonu buvus įsteigtojų tų kolonijų (Ion, 1546: ktistior Asiados chthonos). Bet sziaip legendos paduoda du sunų Kod-raus: Andrekos kaipo įsteigtojų Ephezo ir Neileu-Milėto; tuodu miestu įsteigtų tapė tiesiog isz Athėnų. Kiti gi miestai priėmė pirmus isz Kodridų familijos, teipgi szwente Apaturijos, ir tapė prielieiti prie Pan-Joniz-skos konfederatų szwentes. Poetas Minner-mos sako savo gimtinį miestą Kolophon įsteig-tą esant po emigrantus isz Pylos Peloponėze, po Andraimono wada: Teos buwo įkurtas per Minijus isz Orchomeno, po Athamo wada; Klazomenai per gywentojus Kleonų ir Phlius, Phokaja per Phokus, Priėnė isz didelės dalies per Kadmėjus isz Thėbų. Salos Chios ir Sa-mos vargiai tapė kolonizotos isz Athėnų. Nė Pausanias nežino, kaip Chios parėjo prigulėti prie Joniszkių konfederacijos (VII. 4. 6: Tosayta eirekota es Chioys Jona heyrisko oy mentoi ekeinos ge eireke, kath, hēntina aitian Chioi teloyisin es Jonas). O kad ant salos Samos tenbuviai Kariai tapė pravaręti per Patroklių ir Tembrioną su Graikų atei-viais, liudyja Etymol. Magn. v. Astypalaia. O Hėrodotos primena daugumą Graikizskų genczių apsiėbuvusių Joniszkių miestuose (I. 146: epei, hos ge ti mallon hoytoi (t. y. gy-ventojai Pan-Joniszkių Dekapolis) Jones eisi-ton allon Jonon., ē kallion ti gegonasi, morie polle legein, ton Abantes men ex Erybois eisin oyk' elachiste moira, toisi Jonis meta oyde toy onymatos oyden. Minjai de Orchome-nioisfi anamefichatai, kai Kadmeioi, kai Dry-opes, kai Fokees apodasmioi, kai Mollosioi, kai Arkades Pelasgoi, kai Doriees Epidayrioi, alla te ethnea polla anamefichatai, ho i de ayton, apo toy Prytanioy toy Atheneon hor-mētēntēs, kai monizontes gennaiotatoi einai Ionon, hoytoi deoy gynaikas ēgagonto es tēn apokiēn, dea Kaeris eschon, ton efoneysan toys goneas.... Tanta de ēn ginomena en Milētoi).

Tie miestai, anot Hėrodoto, kalbėjo at-skiras tarmes; Milėtos, Myus ir Priėnė, gulin-ti ant Karių žemės—turėjo viepą tarmę; kitą tarmę kalbėjo miestai Ephezas, Kolophon, Lebedos, Teos, Klazomenai ir Phokaja (I. 142 haytai hai polies tēsi proteron lechtheisēsi homologeoyai kata glossan oyden, sfi de homo-foieoyai); trečią tarmę randame miestuose Chios ir Erythrai, o ketvirtą—Samos'e.

Iz to iszeina, kad buwo daug atskirų apsiėbuvimų; Graikai isz visokių szalių susimai-szė su tenbuviais Lydais ir Kariais, ir potam susidėjo su Milėtu ir Ephezu į Joniszkių Am-phiktjonią priimdami už sawo wyresninkus Kodridų familiją. Kiti miestai už sawo wyresninkus turėjo Lykius, isz hėroizis-ko familijos Glauko (Ilias II. 876) ir Belle-rophono (Hėrod. I. 146); kitur wėl Kodridai ir Glaukidai buwo drauge wyresninkais. Tos naujokynės jau buwo įvykusios pirm 776 m. kada prasidėda Graikų autentizska istorija.

Iz tokio miszinio gywentojų parėjo di-desnis jų veiklumas ir nepastovumas: kolio-nijai turėjo priimti naują klasifikaciją ukėsu, naujai padalinti į militarizskas ir civilizskas divizijas, ir naujas religizskas bei aukų cėremo-nijas priimti; prieg tam mareivystė reikala-vo pamislenės ir energijos. Žinoma neretai kildaw tarp naujokų nesutikimai ir partijų ginczai.

Atskyrus Klazomenas ir Phokają, kiti miestai buwo įsteigti tarp tenbuvijų Karių, Lė-legų, Krėtiecių, Lydų ar Pelasgų, kurių wien-tai tapė iszmusztį, kiti iszguiti, kiti priimti už saukėsus. Patėmytina, ką Hėrodotos pasaka apie Neileaus įsiėbuvimą Milėto: Graikai ne buwo pasiėmę moterų isz Athėnų, bet pa-glemzė Karių moteris tenbuvės, užmuszdami jų tėvus ir vyrus; moters dēl atkarszyjimo rįzios niekad nevalgyti drauge su sawo naujais vy-rais, nė jų wardais neįvardinti. Ir jų duk-ters teip pat žlirė; kaip ilgai tojė praktika pa-tėko, nežinia. Taigi populiacija szito didžiausio Joniszkių miesto turėjo susidėti isz Karių kraujo. Galimu yra daignt, kad tas pats buwo ir su kitais Graikų miestais.

Garbinimas Apollono Didymeaus, Bran-chidose, arti Milėto,—Artemies arti Ephezo, ir Apollono Klario arti Kolophono—regimai egzistaw tarp tenbuvijų Azijaty pirmą ne-gu Graikai apsiėbuvo tuose miestuose. Žino-ma tos wietos įgyjo didesnį gaudą po Jonis-kių administraciją, ir isz sawo pusės padidino gerovę miestų. Milėtas, Myus ir Priėnė tu-rėjo gerą susinesimą su viduržemiu, ir dēlto jie greitai įaugo į spekas; jie tai, drauge su Samos, sudarė visą drutumą Pan-Jonizsko Amphiktjonijs. Veliaus, aplink gadyne Thukydido, Pan-Jonizskoji szwente prastojo sawo svarbos ir davė wietą dēl Ephezių, arty-mais Ephezo, kur Joniszkių miestams buwo smagias susirinkti. Teritorijos szitų Graikizskų miestų buwo regis užimtos Karių kai-mais, bene pajungtais per Graikus. Milėtas, apart garsėjimo turtais ir populiacija, turėjo apie 80 kolonijų prie Proponties ir Euksono.

Ephezas tapė įsteigtas per Graikus isz Samos, po wada Andreklio, artymais diėwna-mio Artemies: aplinkinius gywentojus jis guodojo kaip brolius, o Lelegus ir Lydus isz-vyjo. Gywentojai naujo miesto pasidalino į 3 gentes — tenbuvius Ephezeus, Bennius ir Euonymius. Potam Andreklio užkariawo Sa-mos ir iszvyjo priesz Leogorą. Sako, kad Andreklos puolė kovoje gindamas Priėnė nuo antpuolio Karių. Veliaus Epheze tapė įsteig-ta republikonizska valdzia. Nauji gywentojai tapė priimti ir įraszyti į 2 nauji genti, teip kad 5 gentės randasi istorizskame Epheze. Ephezas mažai turėjo naujokynių. Sako, kad tulas Pythagoras buwo prisisawinęs val-dzia miesto, tulam laike priesz Kyra, ir labai smarkawo wieszpataudamas.

Kolophon'o įsteigtojas, anot Kolophoniz-sko poeto Minnermo — buvęs Andraimon isz Pylos Peloponnėzo.

Hemels d'ailpy Pylon Nėlizon asty lipontas
Hilmeritn Asien nėsyan affikometha
Es d'oraten Kolofona, bēn hyperopol echontes,
Hexometon oragēles hybris hēgemones.)

Tas miestas turėjo fotifikuatą uostą No-tion, kur wėliaus Kolophėnėnai nesykį slėpė-si nuo Persų. Artymais buwo diėwnamis Kla-rizsko Apollono. Anot Thebaidos—liepiant Apollonui, Manto, dukte, Thebų pranaszo Teiresio, nukako į Aziją, ir Klaruje isztekėjo už Krėtieczio Rhakio; jų waiku buvęs garsus pranaszas Mopsos, kuri Hesiōdo ēpos ap-rasze pergalėjus gabumų Kalchą, pribuvusį czion po Trojėnų wainos su Amphilocho (Str. XIV. p. 643; Pausan. IX. 33. 1). Pausanias sako, kad Mopsos iszvyjo tengymius Karius ir įsteigė miestą Kolophon; o Joniszkių ateiviai po wada Prometheaus ir Damasiethono, su-nų Kodraus, tapė draugizskai priimti tarpan gywentojų (Pausan. VII. 8. 1). Xenophanēs buwo gimęs Kolophone; jis į Italiją isziskraus-tė Jonijai patekus į Persų rankas, aplint 540 —530 m. pirm Kristaus gim.

Teos, sako, tapė įsteigtas per Minjus isz Orchomeno po wada Athamo, ir wėliaus priė-męs spėciuzs ateivių, isz Orchomeno ir kitur, po wada Kodridų Apoiko, Nauklo ir Dama-so. Kiek genczių czion gywen, nežinia. Ži-noma yra, kad apart Graikų, czion buwo įsi-maiszė gywentojai Kariai ar Lydai, apie ką Pausanias kalba (VII. 33). Miestas buwo pada-lintas ant pyrgoj (boksztai), prie kurių kožno paskirtas buwo tam tikras skaitlius ukėsu; tarp titulų bokszty randame—toy Kidnos pyrgoy, toy Kinabaloy pyrgoy, toy Hiergos pyrgoy, toy Daddoy pyrgoy, toy Sintyos pyrgoy; tai bene bus Karizski ar Lydizski wada: Kidys, Hierys, Sintys, Daddos; tokių pyrgų ten bu-ta daugybė.

Erythrai buwo arti salos Chios, ir regis gywentojai abiejų nedang ką skyrėsi. Ery-thrų oikista buvęs Kodridas Knopas ar Kle-opus, kurs isz dalies waru, isz dalies sutarmę įgyjo wyresnybę ant maizzytų gywentojų mies-to. Hippias, Erythrų istorikas, pasakoja, kad Khopos isz pasulų tapęs nugalabytas ant laivo per Ortgyą ir kitus; tie-gi, gawę pagelbą nuo Chios karaliaus Amphiklos, užwieszpataw Erythroze ir įsteigė asztrij oligarchiją; bet wėliaus Hippotės, brolis Knopo, su armija at-kakę tyraniją panaikino ir užmuszė Ortgyą su jo pasekėjais. Aristotelis (Polit. V. 5. 4) pamini oligarchiją Basilidų buvus Erythrio-se, kurią pergalejo demokratizska revoliuci-ja; bet kada, nežinia.

Klazomenas, sako, įsteigė keleivinga par-tija, nēwa gywentojų isz Kleonai ir Phlius, po wada Parphoro ar Paralio; o Phokają įsteigė gauja Phokų po wada Philageno ir Damono.

1) Athen. VII. p. 289.
2) Minnerm. Fr. 9, Schneid. ap. Strab. XIV. p. 634.
3) Pausan. VII. 8. 3; Strab. XIV. p. 633.
4) Athen. VI. p. 259; op. Polysen. VIII. 44.

(Toliaus bus.)

